

vsem svoje domače kraje v gospodarskem in političnem oziru. Naj se mu pokažejo ti kraji tudi z ozirom na prirodne lepote.

6. Končno še majhno opazko! Skrb za misijone po tujih krajih prepuščajmo tistim narodom, ki imajo ondi svoje kolonije, torej svoje materialne interese. Saj vemo, da so razne misijonske postaje, tudi katoliške, samo prednje straže, za katerimi prihajajo oboroženi zavojevatelji. Toliko za sedaj.

A. Aškerc.

Janka Kersnika zbrani spisi. II. zvezek. 1. sešitek »Na Žerinjah«. Uredil dr. Vlad. Levec. Založil L. Schwentner. Ljubljana 1901. — Kersnikove povesti so biserji slovenske beletristike. Ne bi je smelo biti nobene slovenske hiše brez Kersnika. »Na Žerinjah« je tretji roman, ki je izšel med Kersnikovimi zbranimi spisi pri Schwentnerju, po kronologiji pa je to prvi roman, ki je potekel izpod peresa prerano nam umrlega klasičnega pripovedovalca domačega. Ta roman je bil izšel svoj čas v Jurčičevi »Narodni knjižnici« in je bil vzbudil občno pozornost v naši literaturi. O Kersniku se bode morala napisati obširna študija, kadar izidejo vsi njegovi spisi. Za sedaj pa Kersnikovih spisov, ki jih s priznanim ukusom izdaje Schwentner in jih ureja dr. Levec — niti ne priporočamo, ker mislimo, da bi žalili naše čitatelje, če bi jim morali Kersnika še le priporočati.

A.

»Novi akordi.« 3. številka. November. Urednik dr. Gojmir Krek. Založnik L. Schwentner v Ljubljani. Česar bi si preje še hoteti ne upali, podano nam je lahko, odkar imamo dr. Krekov dvomesečnik, njegove »Nove akorde«. V mislih imam prvo točko zadnjega zvezka, v kateri se podaja klavirska priredba Anton Lajovičevega simfoniškega dela »Adagio«. Slišali smo zanimivo in obsežno to delo mladega simfonika v letošnjem spomladnem koncertu »Glasb. Matice«, in danes se nam že podaja v tisku, proizvedljivo ob štiriročni igri na klavirju. Kdaj bi se bilo preje našlo pri naših razmerah založnika, ki bi bil hotel in mogel izdati brezskrbno taka dela? Hvalimo si zato tem bolje »Nove akorde« kot prepotrebno institucijo, katere je lahko vsak vesel, komur je kaj za glasbo. Bodi že s temi uvodnimi besedami označena vrлина omenjene Lajovičeve simfoniške skladbe. Plemenitega mišljenja je in izrazovita v razpoloženju, ki ga vzbuja. Enotnosti v značaju ji ni moči utajiti in priznati je vnemo, ki jo kaže skladatelj za resnobno, po višji stopnji umetnosti stremeče skladanje. Lajovic kaže v tej skladbi, da ni malo, kar zna, pred vsem, da ima dar, orkestralno misliti, in tudi, da ni šlo v nemar, kar je proučil ob skladbah svojih vzorov. Smatrati je Lajovica za skladatelja, ki so mu zmožnosti sredstva za hitro in odločno napredovanje. Uspeh je dosegel Lavoslav Pahor s svojim samosplovom za bariton »Na poljani«. Zares srečna invencija v melodiki se spaja tu z dramatično živahnostjo v spev odlične cene, ki mu je rapsodistiško-baladni ton, po uglasbenem besedilu naravnost izzvan, kaj prikladen.

Kabinetni komad čveterospeva za mešane glasove je Karel Hoffmeisterjeva »Leži polje ravno . . .«. Biser med čveterospevi smemo imenovati

to fino skladbo; razkošna v svoji nežnosti se ziblje v njej glasba ko šepetajoči vetrič, ki si poigrava s cvetjem na livadi. Pohvaliti je moški zbor Petra Jereba »Lahko noč«, kajti toplota in lepota sevata iz njega. Po lepem teži tudi Janez Laharnar v svojem moškem zboru »Moj dom«, in zadel je dobro mehko to v harmoniji; kaj, ko bi si izbral prihodnjič srečnejše besedilo, ki mu da priložnost, se oprostiti spon starokopitne glasbene oblike, v katero ga morda sili nesrečni naivni tekst. Pianistom je zložil urednik dr. Gojmir Krek prav veselo krepko koračnico »V planinski raj!« Ta bode v radost vsem, ki jim je za poskok. In smejo biti tudi zanjo hvaležni, ko je res lepa. V vrsti vseh teh posrečenih skladb moti edino le Davorina Jenka dvospev »Na tujih tleh«, trivialna skladba prav primitivne vrste; naj služi za primer, kako ni več smeti skladati, in kakor se hvala Bogu v Slovencih ne sklada več.

Dr. Vladimir Foerster.

Koncert »Glasbene Matice« dne 14. novembra t. l. Napram velikan-skemu umetniškemu delu se obnaša čuteči človek, torej tudi kritik kakor otrok, kadar občuduje kakšno za njegov razum in njegovo fantazijo nenavadno stvar. Občudovanje mu zapira usta. Vse, kar more v momentih takšnega uživanja izgovoriti, je skupina neartikuliranih glasov v razmerju h krasni polifoniji čustev, v kateri se koplje duša njegova. Zmožen bi bil samo kričati od veselja in žalosti; smeh in solze se prikazujejo na njegovih licih. Čudno! Vpričo najbolj kulturnih, skoraj nadčloveških, nebeških izjav človeškega duha postane človek zopet majhen, otročji, naturen, obožujoč svoje umetniške velikane kakor stari, nekulturni, naravni narodi malike svoje primitivne religije.

Tako smo zadnjič klečali pred grandioznim duhom nesmrtnega Beethovna, pobožni molitelji v templu umetnosti, trdno verujoč v skalnati umetniški credo, ki ga nam je on razložil v »Slavnostni maši d-dur«, onem kolosalnem stebru na izhodu moderne cerkvene glasbe.

Da, tu se začenja vera. Slušatelj neha misliti, on samo čuti; tu ne sodi in ne kritikuje več, on veruje. Tako malo ali tako veliko mu je na srcu, da mora molčati. In to je najboljše; kajti kdor vsemogočnosti tega dela ne čuti, temu vsi glasbeni voditelji ne pokažejo pota skoz tisočero srčnih položajev tega umetniškega velikana. V cerkvi se ne spodobi govoriti. S klobukom v roki stojimo tiho in poslušamo božjo besedo umetnosti. Kvečjemu kdor je sam duhovnik, se sme oglasiti in nam raztolmačiti sveto pismo. Eden izmed njih, Eduvard Hanslick, pa je zapisal sledeče tako krasne kakor resnične besede: »In dieser ‚Messe‘ hat Beethoven Alles, was an höchsten Ideen und religiösen Gefühlen in ihm ruhte, niedergelegt; er hat drei Jahre seines Lebens daran gewendet, das eben im Abendroth seiner doppelten Majestät, des Genius und des Unglücks, am leuchtendsten erglühete.«

Dovolj! Jaz vidim gospoda urednika, ki mi gleda čez rame in me opominja, da smem samo par minut govoriti. Torej ne preostaja nič drugega, kakor da naj se še hitro s par besedami spominjam onega epohalnega večera, pri katerem je naše elitno glasbeno društvo izvajalo mogočno Beethovno delo. In to je najmanj zanimivo in najbolj nevarno za človeka, ki je pri takšnih prilikah navajen, uživati in samo uživati celotni vtisk, in ki vsled tega ni vedno pravičen napram sodelujočim posameznikom.

Najbolj obžalujemo, da v Ljubljani še nimamo koncertne dvorane z orglami. Ta kraljevi instrument smo zelo pogrešali. Orgle bi bile izpolnile

marsikatero majhno vrzel v orkestru in pogladile in popravile marsikatero prerobato besedo trobil; one bi bile visele kakor pobožna gloriola nad celim ensemblom. Kakor rečeno, stali so trobentači (Blechbläser) za naš okus v vsakem zmislu besede preveč v ospredju. Zakaj jih je dirigent pred zbor postavil? To po našem mnenju ni bila srečna misel, zlasti ne z ozirom na tja postavljene altovske glasove, ki so bili že sami ob sebi v razmeri z drugimi glasovi vsaj kvalitativno precej šibki. Pevski material bi bil sploh po mojem mnenju več efekta naredil, če bi bil stal pred orkestrom. Ta in ona kontrapunktična nuanca se je na ta način izgubila. Sicer pa moramo pač reči, da nam je mogla in morala »Glasbena Matica« s tem nastopom imponirati. In to pomeni veliko. Kajti če sploh kje, velja tu beseda »Vom Erhabenen zum Lächerlichen ist nur ein Schritt«.

V prvi vrsti se imamo zahvaliti železni vztrajnosti in izbornemu talentu velezaslužnega dirigenta, g. Mateja Hubada, ki je vodil ta koncert očitno ne samo z duhom, ampak s srcem. Iz neobsekane zborove mase modelirala je njegova spretna roka najfinejše in najzanimivejše poteze.

Navajanje detajla bi čitatelja utrudilo. Omenimo samo še sledeče posameznosti: Izvrstno se je posrečil »Kyrie«, oni del maše, ki je menda najbolj v specifično-katoliškem duhu pisan, akoravno tudi on nikakor ni konvencionalen. Resno, mirno, s pravo odkritosrčno umetniško pobožnostjo so rešili zbor in solisti svojo tukaj še precej lahko nalogo, podpirani po vestnem orkestru. Na malenkostne netočnosti v zadnjem (kakor na pr. prehitri vstop kontrabasistov začetkom tega dela) se ne oziram. Posebno jasno in dovršeno so solisti in pozneje tudi zbor kontrapunktirali ona dva krasna nasprotna motiva v drugem delu tridelne oblike »Christe« in »eleison«. Konec tega dela (sektakord fis a d) bi si mislili še bolj nežen in eteričen. Kadar Beethoven ppp predpisuje, pomeni to več nego zahtevka modernega komponista, naj se poje ppppp.

Veličastno je izvajal ensemble »Gloria«, drugi oddelek maše, pri katerem se že lahko opazuje, da komponist ni več mislil na prvotni realni namen — Beethoven je hotel najprej mašo ustvariti za slavnostno intronizacijo svojega prijateljskega učenca nadvojvode Rudolfa kot nadškofa v Olomucu —. Mehak kakor mir je bil pasus »et in terra pax hominibus« s krasno akcentuacijo sekundakorda, oziroma kvintsektakorda. Isto velja glede mističnega, po cerkvenem kadilu sladko duhtečega mesta »adoramus te«. Orkester se je posebno odlikoval v predigrah »Meno allegro« in »Larghetto«, kateri sta se zelo ljubko in mило-igrala. Ravno tako pobožno in ginljivo je pel kvartet ono nepozabljivo mesto »Qui tollis peccata mundi, miserere nobis«. S skoraj fanatičnim entuziazmom se je lotil ves ensemble šumeče fuge »in gloria dei patris amen«. To je bilo vse vestno akcentuirano in markirano, ritmično sigurno.

Kakor hrabri, kruti vojaki, kadar molijo k Bogu pred bitvijo, tako je ležal orkester začetkom tretjega oddelka »Sanctus« v zaupni bogaboječnosti na kolenih. In zbor je ž njim klečal in čutil bližino svojega Boga. Pietetno, z globoko pobožnostjo, pretresljivo je pel svoj »Sanctus Dominus Deus Sabaoth« — sveta glasba. Po blaženi predigri in po naznanilu basov, ki so drugim tako-rekoč naprej hiteli kakor onadva butta na sikstinski »Madonni«, pojoč »Benedictus, qui venit in nomine domini«, začel se je neizrekljivo lepi »Benedictus«, okoli katerega vijejo solo-gosli svoje blagoglasne girlande. Čestitamo gospodu

Vedralu k njegovi aristokratski igri; za muzikalnega človeka je bil ta sila hvaležni solo več vreden nego več violinskih koncertov.

»Je weiter d sto mehr scheinen für den Tondichter die Wände des Doms zurückzuweichen — alles wird höher und breiter. Nicht mehr an die Kirche und ihre Gemeinde wenden sich diese Tonwogen: sie scheinen gegen die Urquelle alles Seins zurückzuströmen« piše Hanslick. Res je. Meni se zdi: V »Credo« genij ne moli več v cerkvi, ampak v prosti naravi, ognjevito in iskreno. In ž njim moli cela vesoljnost pod grandiozno kupolo neba. Kakor iz skale izsekana sta bila energično trda temata »credo« in »et vitam«; čudovit oni starocerkveni tenor-solo »Et incarnatus est« ob spremljevanju brač in basov. Impozantno je znal zbor vedno in vedno še krešendirati, in jako efektno je ubral g. Hubad že pred vstopom z »Grave« nadpisanega dela tempo bolj maestoso. Žalibog so prišli solisti proti koncu malo iz ravnotežja, toda kmalu je bila rana zopet zaceljena.

Veliko bi še rad povedal o zgodovini, o pomenu našega, četudi ne ortodoksno katoliškega, vendar eminentno religioznega dela. Ne smem. Bodi samo še omenjeno, da sta se med solisti posobno odlikovala gdč. Mira Dev in operni pevec g. Tit Olszewski, med koristi pa sopranistinje in tenoristi. — Dne 24. novembra se je ta koncert ponovil.

Dr. Gofmir Krek.

Slovensko gledišče

A. Drama. — Dne 7. novembra smo gledali pred kratkim umrlega Baľuckega komedijo »Klub samce v«. To je fina satira na neodkritosrčne nasprotnike zakona. Tehnika je sicer nekoliko zastarela, ekspozicija v dialogih nekoliko predolga, ali cela igra priča, da je bil Baľucki velik mojster v dramatizaciji. Komedija ni pisana kulisam na ljubo in ne lovi cenениh efektov, nego stvar stoji sama zase, ima zdravo jedro, fino satirsko ost in lepe prizore. Baľucki je menda marsikoga prepričal, da zna tudi Slovan pisati drame. Komedija se je predstavljala dvakrat in obakrat izvrstno. — V spomin rajnemu Alešovcu so igrali dne 13. novembra njegovo burko »Nemški ne znajo«, s katero je pokojni Brencelj dokazal, da ni bil brez dramatičnega talenta. Burka je satira na polpretekle nemškutarske čase. — »Deseti brat«, ¹⁾ ki so ga dali dne 16. novembra, je že znan izza lanskih predstav. Govekar je dokazal iznova, da je spreten dramatizator Jurčičevih romanov. »Rokovnjači« so sicer bolj dramatični, na zunanje namreč, a »Deseti brat« je globočji in poetičnejši v nekaterih partijah. Drugo dejanje — pri Obrščaku — je napisano pač samo zaradi »Krjavlja«, in ima samo epizodni značaj, ker ni v neobhodno potrebni organski zvezi z ostalim dejanjem. Tudi bi želeli, da bi bil ta prizor precej krajši. Jurčič je skoro prerad slikal originalne berače; to je bil pač njegov ukus. Nam so »dovtipi« Krjavljevi prenaivno-robati in prav malo zanimajo. Le-to pa gre na rovaš Jurčiču, ne Govekarju, ki je hotel vse to spraviti na oder, kar stoji v romanu. Kakor je roman sam poln kontrastov, tako seveda tudi drama, ki bi se smela tukaj imenovati tudi roman v toliko in toliko slikah. Zaradi lepše karakteristike milieuja je vpletel gosp. Pahor motive iz narodnih pesmi na pri-

¹⁾ Dramatizovani »Deseti brat« je izšel letos v »Slov. knjižici« v Gorici.